

Nr 103

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar; given den 29 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändring i sekretesslagen i syfte att bereda sekretesskydd för i vetenskapligt syfte gjorda upptagningar av dialekter, folkminnen m. m.

Vidare föreslås nya bestämmelser i sekretesslagen som ger ökat sekretesskydd för handlingar rörande arbetsprövning och arbetsträning i ärenden hos statens arbetslinik och kommunalt arbetsvårdsinstitut.

Propositionen innehåller också förslag till en ändring i sekretesslagen som gör det möjligt för karolinska institutet i egenskap av utdelare av nobelpris att hemlighålla handlingar som rör utdelande av sådant pris.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Häri genom förordnas i fråga om lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹

dels att 14 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 13 a och 35 a §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 a §

Handlingar av dialektologiskt eller etnologiskt innehåll, vilka av myndighet upprättats eller anskaffats för vetenskapligt ändamål och vilkas innehållande finnes påkallat av hänsyn till privatlivets helgd, må ej utlämnas förrän sjuttio år förflutit från handlingens datum, såvida ej den som genom att lämna uppgifter eller på annat liknande sätt givit handlingen dess innehåll samtycker till tidigare utlämnande eller, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande begäres och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förkländande för honom eller för hans nära anhöriga eller för person som avses i handlingen eller nära anhörig till denne. Vid utlämnande böra erforderliga förbehåll göras.

14 §²

Handlingar vilka av läkare eller hos socialstyrelsen eller på läkares

Handlingar vilka av läkare eller hos socialstyrelsen eller på läkares

¹ Lagen omtryckt 1971:203.

² Senaste lydelse 1973:1053.

Nuvarande lydelse

eller styrelsens föranstaltande upprättats till utredning i mål eller ärende hos domstol eller i ärende som avses i giftermålsbalken; handlingar i ärenden rörande kriminologisk undersökning för forskningsändamål; handlingar vilka upprättats vid psykologisk undersökning som utförts för forskningsändamål eller i samband med inskrivning av värnpliktiga eller yrkesvägledning, arbetsvård eller omskolning eller i ärende om anställning eller upphörande av anställning hos myndighet eller i ärende om uttagning av anställd hos myndighet till viss utbildning eller tjänstgöring; läkarutlåtanden i ärenden om statlig personalpensionering; handlingar i ärenden enligt lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall; handlingar i ärenden rörande hälsovård, sjukvård, socialhjälp, understöd vid barns börd, samhällets barnavård och ungdomsskydd eller eljest barnavårdsnämnds verksamhet, sådan familjerådgivning som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, rätt för enskilda att inköpa alkoholhaltiga drycker, behandling av alkoholister eller eljest nykterhetsnämnds verksamhet, allmän försäkring eller yrkesskadeförsäkring eller eljest riksförsäkringsverkets, försäkringsrådets eller allmän försäkringskassas verksamhet, tillsyn å understödsföreningar, hjälpverksamhet vid arbetslöshet; så ock handlingar i ärenden rörande kontroll å utlänningar, som här i riket vistas eller hit söka tillträde, må, i vad de angå enskilds personliga

Föreslagen lydelse

eller styrelsens föranstaltande upprättats till utredning i mål eller ärende hos domstol eller i ärende som avses i giftermålsbalken; handlingar i ärenden rörande kriminologisk undersökning för forskningsändamål; handlingar vilka upprättats vid psykologisk undersökning som utförts för forskningsändamål eller i samband med inskrivning av värnpliktiga eller yrkesvägledning, arbetsvård eller omskolning eller i ärende om anställning eller upphörande av anställning hos myndighet eller i ärende om uttagning av anställd hos myndighet till viss utbildning eller tjänstgöring; *handlingar i ärenden hos statens arbetslinnik eller kommunalt arbetsvårdsinstitut rörande prövning av handikappade eller från arbetssynpunkts svårbedömda personers förutsättningar för arbete eller rörande arbetsträning av sådana personer*; läkarutlåtanden i ärenden om statlig personalpensionering; handlingar i ärenden enligt lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall; handlingar i ärenden rörande hälsovård, sjukvård, socialhjälp, understöd vid barns börd, samhällets barnavård och ungdomsskydd eller eljest barnavårdsnämnds verksamhet, sådan familjerådgivning som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, rätt för enskilda att inköpa alkoholhaltiga drycker, behandling av alkoholister eller eljest nykterhetsnämnds verksamhet, allmän försäkring eller yrkesskadeförsäkring eller eljest riksförsäkringsverkets, försäkringsrådets eller allmän försäk-

Nuvarande lydelse

förhållanden, icke utan hans samtycke till annan utlämnas tidigare än sjuttio år efter handlingens datum. Även utan sådant samtycke skall dock handling som nu sagts utlämnas, om, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den vilkens personliga förhållanden i handlingen avses eller för hans nära anhöriga. Vid utlämnande böra erforderliga förbehåll göras.

Föreslagen lydelse

ringskassas verksamhet, tillsyn å understödsföreningar, hjälpverksamhet vid arbetslöshet; så ock handlingar i ärenden rörande kontroll å utläningar, som här i riket vistas eller hit söka tillträde, må, i vad de angå enskilds personliga förhållanden, icke utan hans samtycke till annan utlämnas tidigare än sjuttio år efter handlingens datum. Även utan sådant samtycke skall dock handling som nu sagts utlämnas, om, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den vilkens personliga förhållanden i handlingen avses eller för hans nära anhöriga. Vid utlämnande böra erforderliga förbehåll göras.

Angår handling, som i första stycket avses, någons intagning, vård eller behandling å anstalt eller inrättning eller någons vård eller behandling av läkare annorstädes än å anstalt, och finnes grundad anledning antaga att genom handlingens utlämnande ändamålet med vården eller behandlingen skulle motverkas eller någons personliga säkerhet sättas i fara, må utlämnande vägras, ändock att enligt bestämmelserna i första stycket utlämnande bort ske. Ljkaledes må utbekommande av handling, utvisande vem som gjort anmälan i ärende rörande samhällets barnvård eller ungdomsskydd eller rörande behandling av alkoholister eller vem som eljest lämnat upplysningar i sådant ärende, vägras, om grundad anledning finnes att antaga att den, om vilken anmälan gjorts eller upplysningarna lämnats, skulle missbruka kännedom i berörda hänseende till skada för annan person.

Vad i denna paragraf stadgas har icke avseende å myndighets beslut som särskilt utfärdats eller i protokoll upptagits, där fråga ej är om barnavårdsnämnds, nykterhetsnämnds, riks försäkringsverkets eller allmän försäkringskassas beslut eller om beslut i ärende som rör tillämpningen av lagen om fastställande av konstllhörighet i vissa fall, smittskyddslagen (1968:231) såvitt den angår veneriska sjukdomar, lagen (1938:318) om avbrytande av havandeskap, lagen (1941:282) om sterilisering eller lagen (1944:133) om kastrering.

Uppgifter och anteckningar, vilka tillhöra de i kommunerna förda

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

socialregistren, må ej utlämnas i vidare mån än som följer av lagen om socialregister.

35 a §

Handlingar som inkommit till eller upprättats hos karolinska institutet eller dess nobelkommitté och som innefattar förslag till erhållande av pris från Nobelstiftelsen eller utredning eller utlåtande i fråga om utdelning av sådant pris må ej utlämnas utan tillstånd av medicinska fakulteten vid institutet.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitieärenden hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet den 29 mars 1974.

Närvarande: Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *sekretesskydd för handlingar av dialektologiskt eller etnologiskt innehåll, m. m.* och anför.

I Inledning

I en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria (Ds Ju 1973:22) rörande framställning från dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA) angående visst sekretesskydd har lagts fram förslag till ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, den s. k. sekretesslagen. I promemorian föreslås att vissa handlingar av dialektologiskt eller etnologiskt innehåll — däribland tekniska upptagningar av dialekter, folkminnen och liknande — skall kunna hemlighållas om hänsynen till privatlivets helgd kräver det. Över promemorian har efter remiss yttranden avgetts av offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK), DOVA, kungl. biblioteket, universitetskanslersämbetet (UKÄ), institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs universitet, Sveriges Radio, Sveriges författarförbund, Föreningen Svenska tonsättares internationella musikbyrå u. p. a. (STIM), Svenska artisters och musikers intresseorganisation och Sveriges spelmäns riksförbund.

Statens arbetsklirik har i skrivelse den 30 november 1972 hemställt att sekretesskydd bereds till kliniken inkomna och där upprättade handlingar i ärenden angående prövning av handikappades och från arbetssynpunkt svärbedömda personers förutsättningar för arbete. OSK har efter remiss yttrat sig över framställningen.

I skrivelse den 25 oktober 1973 har landstingsförbundet knutit an till arbetsklirikens nyssnämnda framställning och hemställt att den begärda ändringen i sekretesslagen kommer till stånd. Över landstingsförbundets skrivelse har efter remiss yttranden avgetts av OSK, socialstyrelsen, statens arbetsklirik, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Statstjänstemännens riksförbund (SR).

Nobelstiftelsen har hos Kungl. Maj:t hemställt om godkännande av ändrad lydelse av stiftelsens grundstadgar. Härigenom har frågan om sekretesskydd för handlingar rörande nobelpriset i medicin aktualiserats.

2 Sekretesskyddet för upptagningar av dialekter och folkminnen m. m.

Enligt 24 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) gäller att allmän handling utan hinder av upphovsrätt skall tillhandahållas i den ordning som föreskrivs i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF). Den nämnda paragrafen infördes genom ändringar i URL som trädde i kraft den 1 juli 1973 (prop. 1973:15, LU 1973:15, rskr 1973:177, SFS 1973:363).

I samband med riksdagsbehandlingen av det förslag till ändring i URL som omfattade bl. a. bestämmelsen i 24 a § aktualiserades frågan huruvida av DOVA i vetenskapligt syfte gjorda inspelningar av dialekter, folkminnen, visor och folkmusik är tillgängliga för envar. Denna fråga hade sin bakgrund i det förhållandet att riksdagen tidigare som vilande för vidare grundlagsenlig behandling hade antagit ett förslag till ändring i TF av innebörd att bestämmelserna i 2 kap. om allmän handling skulle tillämpas också på upptagning som kan läsas eller avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel (prop. 1973:33, KU 1973:19, rskr 1973:131). Föreskrifterna om detta, som har antagits slutligt under innevarande riksdag, skall börja tillämpas den 1 juli 1974 (KU 1974:2, rskr 1974:10, SFS 1974:66).

I sitt betänkande med anledning av prop. 1973:15 (LU 1973:15 s. 44) hemställde LU att riksdagen som sin mening skulle ge Kungl. Maj:t till känna att förslag om inskränkningar i den i 2 kap. TF fastslagna offentlighetsprincipen såvitt avser DOVA:s inspelningar borde föreläggas riksdagen före den tidpunkt då de nya bestämmelserna i TF skulle börja tillämpas. Riksdagen beslöt i enlighet med LU:s hemställan. Som följd härav har den inledningsvis nämnda departementspromemorian upprättats.

2.1 Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA)

DOVA är sedan den 1 juli 1970 en statlig myndighet. Enligt sin instruktion har myndigheten till uppgift bl. a. att insamla, bevara, bearbeta och utge material om dialekter, ortnamn, visor, folkmusik och folkminnen. I myndigheten ingår dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, ortnamnsarkivet i Uppsala, dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå samt svenskt visarkiv.

Dialekt- och ortnamnsarkiven har allt sedan mitten av 1930-talet gjort inspelningar av svenska dialekter och folkminnen på grammofonskivor, tråd och band. Syftet med dessa inspelningar är vetenskapligt. Genom inspelningarna möjliggörs undersökningar av ordförråd, syntax, formlära och ljudlära i de olika folkmålen. Likaså innehåller inspelningarna

upplysningar av etnologiskt/folkloristiskt källvärde. Med hänsyn till språksociologiska och traditionsvetenskapliga aspekter förs noggranna anteckningar om de inspelade personernas (informerarnas) namn, ålder, hemvist och sociala bakgrund.

I departementspromemorian framhålls att de nämnda inspelningarna nästan alltid görs i form av fria intervjuer och att förutsättningarna för ett gott resultat är att informanterna hyser fullt förtroende för den intervjuande arkivtjänstemannen. När inspelningar har gjorts, har informanterna hittills underrättats om att inspelningarna endast skall användas för vetenskapligt syfte. Det har ofta ställts som villkor från informanternas sida, att obehöriga personer inte skall få ta del av inspelningarna. Oundvikligt är att informanterna ibland gör sig skyldiga till indiskretioner rörande förhållanden i deras närmaste omgivning. Likaså kan dialekten som sådan te sig löjeväckande för dem som inte har förståelse för dialekternas värde. Motsvarande gäller för meddelarnas uppgifter om vissa folktroföreställningar som de på allvar ansluter sig till samt om vissa "vidskepliga" bruk som de praktiserar. Arkivens ledning har därför hittills iakttagit mycket stor diskretion vid tillhandahållande av inspelningar till allmänheten. Däremot har inspelningar med endast mycket få inskränkningar hållits tillgängliga för den vetenskapliga forskningen vid universiteten.

Svenskt visarkiv har sedan 1968 gjort inspelningar av folkliga visor och instrumental folkmusik och förfogar nu över den ojämförligt största samlingen av svensk folkmusik i landet. Materialet omfattade i mars 1973 ca 15 000 musikinslag, varav hälften vokalmusik (visor) och hälften instrumentalmusik. Inspelningarna görs för forsknings- och studieändamål och för att bevara ett värdefullt kulturarv åt nutid och eftervärld. Många av de traditionsbärare som förfogar över det mest värdefulla materialet tycker själva att de inte längre kan sjunga eller spela på ett sådant sätt att de vill ha sitt eget framförande offentligt uppspelat. Å andra sidan finns t. ex. bland fiolspelmännen personer som tillhör landets bästa instrumentalmusiker över huvud taget och som är mycket medvetna om sitt konstnärskap; dessa är av naturliga skäl måna om att deras framförande inte används kommersiellt eller på annat sätt sprids utan deras medverkan.

2.2 Gällande regler

2.2.1 Tryckfrihetsförordningen

Enligt 2 kap. 1 § första stycket TF äger var och en fri tillgång till allmänna handlingar. Allmän handling är varje handling, som förvaras hos stats- eller kommunalmyndighet, vare sig handlingen kommit in till eller upprättats hos myndigheten. Begreppet handling definieras däremot inte närmare i TF. Enligt 2 kap. 2 § andra stycket skall vad i kapitlet sägs om handling även avse karta, ritning eller bild. Vidare gäller enligt det numera slutligt antagna förslaget till ändring i TF att kapitlets bestäm-

meler om handling skall tillämpas också på upptagning för automatisk databehandling eller annan upptagning som kan läsas eller avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel. Sistnämnda bestämmelse innebär emellertid inte någon direkt nyordning i förhållande till vad som ansetts gälla redan tidigare. I praxis har således handlingsbegreppet redan tidigare tolkats så vidsträckt att det kan hävdas att fonogram och liknande upptagningar omfattas av det (jfr t. ex. RÅ 1971 ref. 132 rörande magnetbandregister).

I fråga om tillhandahållande av allmän handling gäller enligt 2 kap. 8 § i dess ändrade lydelse (SFS 1974:66) att sådan handling, i den mån den inte skall hemlighållas, på begäran skall tillhandahållas den som för läsning eller avskrivning på stället önskar ta del av den. Upptagning som kan läsas eller avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel skall tillhandahållas i läsbar eller avlyssningsbar form. Den som vill ta del av handling har också som regel rätt att mot fastställd avgift få avskrift av handlingen. Myndighet är emellertid inte skyldig att lämna ut upptagning för automatisk databehandling på annat sätt än genom tillhandahållande av utskrift av upptagningen. Någon motsvarande inskränkning gäller inte beträffande andra tekniska upptagningar, såsom upptagning på ljudband, grammofonskiva e. d.

Den i TF inskrivna offentlighetsprincipen är inte undantagslös. Inskränkningar får göras enligt vissa i TF angivna grunder, bl. a. om det behövs av hänsyn till privatlivets helgd, personlig säkerhet, anständighet och sedlighet. De fall då enligt de i TF nämnda grunderna allmänna handlingar skall hållas hemliga skall noga anges i särskild lag, sekretesslagen. Någon möjlighet för DOVA att hemlighålla handlingar eller tekniska upptagningar, som är att bedöma som allmänna handlingar, öppnar sekretesslagen i sin nuvarande utformning emellertid inte.

2.2.2 Lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL)

Genom de i det föregående nämnda ändringarna i URL som trädde i kraft den 1 juli 1973 regleras bl. a. upphovsrätten till allmänna handlingar. Enligt URL i dess dessförinnan gällande lydelse var handlingar som upprättats hos myndighet i princip inte upphovsrättsligt skyddade. De nya reglerna innebär att sådana handlingar – med undantag för författningar, beslut av myndighet, av svensk myndighet avgivna yttranden och officiella översättningar av sådana texter – i viss utsträckning är föremål för upphovsrätt (9 och 24 §§). Hos myndighet upprättade handlingar som är föremål för upphovsrätt får emellertid enligt 24 § URL, med vissa angivna undantag, återges utan upphovsmannens samtycke men med iakttagande av upphovsmannens s. k. ideella rätt.

Att en allmän handling numera åtnjuter upphovsrättsligt skydd utgör inte skäl för myndighet att inte tillhandahålla den i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. TF. Som förut har nämnts innehåller 24 a § URL en direkt föreskrift härom av innehåll att allmän handling utan hinder av upphovsrätt skall tillhandahållas i den ordning som 2 kap. TF

stadgar. I 5 kap. URL regleras vissa upphovsrätten närstående rättigheter som tillkommer utövande konstnärer, fonogramframställare samt radio- och televisionsföretag. Inte heller förekomsten av en sådan rättighet utgör giltigt skäl för myndighet att vägra utlämnande av allmän handling. I bestämmelserna om dessa rättigheter – 45, 46 och 48 §§ URL – hänvisas således till bl. a. 24 a § URL.

Bestämmelserna i 24 a § är, som framhölls i prop. 1973:15 (s. 165), tillämpliga också på inspelningar som är att anse som allmänna handlingar. I propositionen uttalades att de sätt på vilka sådana inspelningar kan tillhandahållas enligt 2 kap. TF torde vara uppspelning på stället samt framställning och utlämnande av utskrift eller kopia. Genom att 24 a § URL är tillämplig också på utövande konstnärer m. fl. innehavare av s. k. närstående rättigheter kommer bestämmelserna om dessa rättigheter inte att utgöra hinder mot att inspelningar, som följer de regler som gäller allmänna handlingar, kopieras för att tillhandahållas i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. TF.

2.3 DOVA:s framställning

I den inledningsvis nämnda framställningen anholder DOVA att förslag framläggs till 1974 års riksdag om tillägg till sekretesslagen. Styrelsen föreslår att tillägget ges den utformningen att inspelningar – jämte därtill hörande utskrifter – av dialektologiskt och etnologiskt innehåll, vilka av myndighet företagits för vetenskapligt ändamål, inte får tillhandahållas utomstående innan 70 år förflutit från inspelningens datum, i vidare mån än vad vederbörande myndighet med hänsyn till privatlivets helgd prövar lämpligt. Enligt förslaget får myndighet, som lämnar ut handlingar av angivet slag, göra erforderliga förbehåll.

2.4 Departementspromemorian

I departementspromemorian konstateras att det skydd för traditionsbärare och informanter som DOVA eftersträvar inte kan tillgodoses på annat sätt än genom inskränkningar i offentlighetsprincipen, dvs. genom en komplettering av sekretesslagstiftningen, samt att en provisorisk ändring i denna lagstiftning bör göras så att ikraftträdande kan ske senast den 1 juli 1974. Resultatet av det inom OSK pågående utredningsarbetet med översyn av sekretesslagstiftningen kan enligt promemorian således inte avvaktas.

I promemorian framhålls vidare att inskränkningar i offentlighetsprincipen enligt 2 kap. 1 § TF får göras bl. a. om det är motiverat av hänsyn till privatlivets helgd, personlig säkerhet, anständighet och sedlighet samt att sekretesslagen innehåller ett flertal paragrafer som enligt denna grund gör det möjligt att hemlighålla handlingar till skydd för enskildas personliga integritet. Vidare framhålls att en genomgång av dessa paragrafer ger vid handen att det sekretessbehov varom nu är fråga inte kan tillgodoses genom en komplettering inom ramen för dem. Mot denna

bakgrund föreslås i promemorian att erforderliga bestämmelser meddelas i en särskild paragraf, förslagsvis placerad efter 13 § sekretesslagen och betecknad 13 a §.

I fråga om den närmare utformningen av en sådan särskild paragraf förordas i promemorian att inskränkningen i offentlighetsprincipen anknytes till begreppet handling. I promemorian framhålls att den ändrade lydelsen av 2 kap. TF får till följd att också upptagning som kan läsas eller avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel är att betrakta som handling. Med denna utgångspunkt och i anslutning i övrigt till DOVA:s förslag anges i promemorieförslaget kretsen av de handlingar som skall kunna bli föremål för sekretess som handlingar av dialektologiskt eller etnologiskt innehåll, som myndighet upprättat eller anskaffat för vetenskapligt ändamål. Eftersom fråga är om en bestämmelse till skydd för den enskilde traditionsbäraren eller informanten föreslås vidare den begränsningen att utlämnande av angivna handlingar får vägras endast om deras innehållande finnes påkallat av hänsyn till privatlivets helgd och den enskilde som avses i handlingen inte lämnat sitt medgivande till utlämnande. I promemorian påpekas emellertid att annars hemlig handling bör kunna lämnas ut oavsett den enskildes samtycke, om det med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande begärs och omständigheterna i övrigt föreligger tillräckliga garantier att utlämnandet inte kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den enskilde eller hans nära anhöriga. Normalt bör således den som behöver hemlig handling för vetenskaplig forskning kunna få ta del av handlingen. Myndighet som lämnar ut handling under sådana förutsättningar bör emellertid ha möjlighet att göra förbehåll som myndigheten anser nödvändiga.

Den i promemorian föreslagna bestämmelsen, betecknad 13 a §, har följande lydelse:

Handlingar av dialektologiskt eller etnologiskt innehåll, vilka av myndighet upprättats eller anskaffats för vetenskapligt ändamål och vilkas innehållande finnes påkallat av hänsyn till privatlivets helgd, må ej utlämnas förrän sjuttio år förflutit från handlingens datum, därest ej den som avses i handlingen samtycker till tidigare utlämnande eller, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för honom eller för hans nära anhöriga. Vid utlämnande böra erforderliga förbehåll göras.

2.5 Remissyttrandena

Förslaget i departementspromemorian godtas i sak eller lämnas utan erinran i samtliga remissyttrandena. Några remissinstanser har emellertid framfört viss kritik rörande det sätt varpå den i promemorian föreslagna bestämmelsen utformats.

Enligt *STIM* är det inte tillfredsställande att den föreslagna regleringen anknyter till begreppet handling. Sekretesslagens regel bör enligt *STIM* i stället anknytas till vad som enligt TF gäller för fonogram. *STIM* anser

att det av uttalanden i prop. 1973:33 framgår att de fonogram som TF skall avse är sådana som rymmer ett till läsbar form överförbart innehåll av uppgifter och skilda slag av information. Med hänsyn till sambandet mellan TF och URL finner STIM det vara angeläget att TF inte kan anses ge uttryck för att även rena musikinspelningar skall kunna hänföras under reglerna om allmänna handlingar. Det skulle enligt STIM på ett sätt som inte övervägts i förarbetena vare sig till ändringarna i URL eller TF medföra ingrepp i kompositörers rätt. STIM anser vidare att det föreligger ett behov av ett förarbetsuttalande som klarlägger att fonogram inte alltid, helt oberoende av innehåll avses med det föreslagna stadgandet. STIM föreslår att ordet "handlingar" ersätts med "upptagningar och utskrifter av upptagningar samt uppteckningar". STIM:s uppfattning delas av *Sveriges författarförbund*. Också *Sveriges spelmäns riksförbund* framför liknande synpunkter.

Enligt STIM och *Sveriges författarförbund* bör ordet "myndighet" i den föreslagna regleringen ersättas med "dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv", eftersom behov av skydd för handlingar inte har dokumenterats såvitt angår annan myndighet än DOVA. Författarförbundet anför i anslutning här till att det möjligen bör undersökas om motsvarande behov föreligger för landsmålsarkivet eller regionala instanser.

STIM sätter vidare med utgångspunkt i promemorieförslagets uttryck "för vetenskapligt ändamål" i fråga om inte det väsentliga från arkivsynpunkt är att upprättandet eller anskaffningen skett för arkivets samlingar. Att skilja mellan vad som tillförts samlingarna för vetenskapligt ändamål och vad som kommit dit i annat syfte kan enligt STIM bereda praktiska svårigheter. Också *Sveriges författarförbund* finner uttrycket "för vetenskapligt ändamål" för snävt. *Sveriges spelmäns riksförbund* ifrågasätter om inte för tydlighetens skull uttrycket "etnologiskt" bör ersättas med "etnologiskt-folkloristiskt" eller "etnologiskt eller folkloristiskt".

Föreskriften i promemorieförslaget att annars hemliga handlingar skall kunna lämnas ut om den som avses i handlingen samtycker till det tas upp av OSK. Enligt OSK är sekretessen tänkt att skydda i första hand den person, vars berättelse eller framförande återges. Uttrycket "den som handlingen rör" synes därför OSK bättre täcka vad bestämmelsen avser. DOVA ger uttryck för uppfattningen att sekretesskydd skall kunna föreligga inte bara då en uppgiftslämnare lämnat uppgifter rörande sig själv, vilka inte bör komma till allmän kännedom, utan också då uppgiftslämnaren lämnat uppgifter rörande annan person, vilka inte bör komma till sådan kännedom. Den i promemorian föreslagna lagtexten tillgodoser intentionen att skydda uppgiftslämnaren och hans nära anhöriga. I det fallet att uppgifter lämnats om annan person är det angeläget att det inte bringas till någons kännedom vad uppgiftslämnaren har yttrat om denne andre person eller att uppgiftslämnaren över huvud taget har yttrat sig om annan person. Uppgiftslämnaren bör skyddas mot repressalier och den omtalade personen och dennes nära anhöriga bör

skyddas mot ryktesspridning. För att tillgodose kravet på erforderlig sekretess också i en sådan situation föreslår DOVA att i lagtexten orden "den som avses i handlingen" bytes ut mot "den som är uppgiftslämnare" och att orden "för honom eller för hans nära anhöriga" bytes ut mot "för någon". UKÄ ger uttryck för samma uppfattning som DOVA. Också *STIM* och *Sveriges författarförbund* föreslår att lagtexten ges den utformningen att utlämnande av annars hemlig inspelning får ske om den vars uppgifter har arkiverats samtycker till det. Vidare bör utlämnande kunna ske om trygghet kan anses vara för handen att det inte kommer att missbrukas till skada eller förklenande för honom eller för hans nära anhöriga eller för person om vilken uppgifter intagits i arkivet. I huvudsak samma uppfattning kommer till uttryck i yttrandet från *Sveriges spelmäns riksförbund*. Enligt förbundet bör således samtycke inte ges av den som avses i handlingen utan av traditionsbäraren.

Sveriges författarförbund påpekar att promemorieförslaget innefattar en skyddstid om 70 år, vilken anknyter till övriga bestämmelser i sekretesslagen som tar sikte på privatlivets helgd. Förbundet föreslår att skyddstiden i stället bestäms till högst 50 år. Förbundet framhåller att det material varom är fråga i detta sammanhang rimligen har lämnats av vuxna personer och knappast bör kunna beröra andra än sådana som i anskaffningsögonblicket kommit en bit upp i åren. En generell strävan bör vara att sekretessen aldrig avser längre tid än vad som är absolut nödvändigt. I och för sig kunde enligt förbundet en skyddstid på 25 år vara till fyllest.

3 Sekretesskyddet i ärenden rörande arbetsprovning och arbetsträning

3.1 Arbetsprovning och arbetsträning

I syfte att rehabilitera handikappade och från arbetssynpunkt svårbedömda personer bedrivs genom samhällets försorg verksamhet som dels syftar till en kartläggning av individens intressen och anlag samt fysiska, psykiska och sociala funktions- och arbetsförmåga i förhållande till kraven och utvecklingen på arbetsmarknaden — arbetsprovning — dels innebär en systematiskt bedriven träning av den fysiska, psykiska och sociala funktions- och arbetsförmågan -- arbetsträning. Även om målen och medlen kan sägas vara något olika för de båda verksamhetsformerna har de båda den gemensamma nämnaren att vara led i den totala rehabiliteringen av individen, och i praktiken har de alltmåra kommit att glida in i varandra.

De organ som sysslar med nämnda verksamhet är inom den statliga sektorn statens arbetsklirik, som enligt sin instruktion (1965:788) har till uppgift bl. a. att pröva nyssnämnda personers förutsättningar för olika arbeten, samt inom den kommunala sektorn arbetsvårdsinstitut med landsting och kommuner som huvudmän. Tillsynsmyndighet för arbetsvårdsinstituten är arbetsmarknadsstyrelsen.

Som underlag för sin prövning använder sig arbetskliniken av bl. a. dit inkomna handlingar från remitterande myndigheter och andra organ. Till komplettering av denna dokumentation vidtas ytterligare åtgärder i form av medicinska och psykiatriska undersökningar, färdighetsprov vid maskiner och i andra anläggningar, samtal mellan elev och kurator m. m. Resultaten härav dokumenteras i form av utlåtanden från resp. experter hos arbetskliniken, vilken – sedan prövningen fullgjorts – i närvaro av samtliga i prövningen engagerade tjänstemän fattar beslut om åtgärd för vederbörande elev.

Vad som nu sagts om underlag och dokumentation vid arbetskliniken gäller i allt väsentligt också arbetsvårdsinstitutet.

3.2 Gällande sekretesskydd i ärenden rörande arbetsprövning och arbetsutbildning

Sekretesslagen innehåller inte någon regel som direkt tar sikte på handlingar i ärenden rörande arbetsprövning och arbetsutbildning. Enligt 14 § finns emellertid sekretesskydd för bl. a. handlingar som har upprättats vid psykologisk undersökning som har utförts i samband med yrkesvägledning, arbetsvård eller omskolning och handlingar i ärenden rörande hälso- och sjukvård, socialhjälp, nykterhetsvård och socialförsäkring. Enligt 25 § finns vidare skydd för handling i ärenden rörande offentlig arbetsförmedling. Till skydd för privatlivets helgd ges också bestämmelser i andra paragrafer i sekretesslagen (jfr bl. a. 12, 13 och 22 §§). Om handling, som är skyddad enligt någon av de nuvarande bestämmelserna i sekretesslagen, tillförs ärende rörande arbetsprövning och arbetsutbildning, består som regel skyddet. Beträffande handlingar i sådant ärende som inte är av det slag att de faller in under någon av de nuvarande sekretessbestämmelserna gäller emellertid inte något sekretesskydd.

3.3 Föreliggande framställningar

3.3.1 Arbetskliniken framställning

Arbetskliniken framhåller inledningsvis att de personer som genomgår prövning hos kliniken i samtliga fall har varit föremål för läkares åtgärder och till övervägande delen varit i kontakt med arbetsvården, försäkringskassa, psykologiskt testinstitut och andra liknande organ. Handlingar som har upprättats hos eller kommit in till dessa organ åtnjuter i regel skydd enligt skilda lagrum i sekretesslagen. Handlingar i ärenden angående psykologiskt test, hälsovård, sjukvård och försäkringsfrågor är sålunda sekretesskyddade enligt 14 §, medan handlingar i ärenden rörande offentlig arbetsförmedling åtnjuter skydd enligt 25 §.

Arbetskliniken berör vidare frågan hur klinikens verksamhet skall karakteriseras. Det rör sig enligt arbetskliniken varken om vård eller behandling av där intagna elever. Inte heller rör det sig om sådan

verksamhet som bedrivs av den offentliga arbetsförmedlingen, dvs. regelrätt arbetsförmedling, yrkesvägledning eller arbetsvård. Klinikens verksamhet påminner snarare till sin art och omfattning i allt väsentligt om de nyss angivna verksamhetslagen, dock utan att – strikt formellt – kunna sorteras in under rubrikerna vård, behandling eller arbetsförmedling.

De angivna förhållandena medför enligt arbetskliniken att handlingar som upprättats hos kliniken inte åtnjuter skydd mot obehörig insyn trots att de till sitt innehåll i ingen eller bara ringa utsträckning skiljer sig från handlingar som har upprättats av t. ex. den inremitterande myndigheten (sjukhuset, arbetsförmedlingen eller försäkringskassan) och som i princip är sekretesskyddade. Det är enligt klinikens mening otillfredsställande att en handling med visst innehåll, som har upprättats hos kliniken och enligt det sagda inte åtnjuter skydd, skulle varit skyddad enligt 14 eller 25 § sekretesslagen, om den hade upprättats i ett ärende angående hälso-, sjuk- eller arbetsvård.

Arbetskliniken understryker vidare betydelsen från utredningssynpunkt av sekretesskydd i nu avsedda ärenden hos kliniken. I inte ringa utsträckning förekommer att vetskap om frånvaron av skydd påverkar den som har att avge utlåtande om en person vid avfattningen av detta. Sålunda utsluts eller mildras negativa egenskaper hos vederbörande, vilket kan få ogynnsamma konsekvenser för behandlingen av ärendena. Det är enligt arbetskliniken nämligen inte minst sådana egenskaper hos en person som är av betydelse för en korrekt bedömning av hans lämplighet och möjligheter på arbetsmarknaden.

Det sekretesskydd som arbetskliniken anser behövt kan enligt kliniken åstadkommas genom att i sekretesslagen införs en ny paragraf som avser handlingar i ärenden hos kliniken. Kliniken föreslår att paragrafen ges följande lydelse:

Till statens arbetsklirik inkomna och där upprättade handlingar i ärenden angående prövning av handikappade och från arbetssynpunkt svårbedömbara personers förutsättningar för arbete må, i vad de angå enskilds personliga förhållanden, icke utan hans samtycke till annan utlämnas tidigare än 20 år efter handlingens datum. Även utan sådant samtycke skall dock handling som nu sagts utlämnas, om, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnande åstundas och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen, att det ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den vilkens personliga förhållanden i handlingen avses eller för någon honom närstående. Vid utlämnande böra erforderliga förbehåll göras.

3.3.2 Landstingsförbundets framställning

Landstingsförbundet åberopar i sin framställning vad arbetskliniken anfört och finner för sin del erforderligt att sekretesskydd även skall gälla för de handlingar som upprättas vid arbetsvårdsinstitut. Förbundet ansluter sig i huvudsak till den av arbetskliniken föreslagna lydelsen av en ny paragraf i sekretesslagen men föreslår en mindre ändring i dess

inledande mening. Eftersom sekretesskyddet bör omfatta inte bara handlingar hos statens arbetsklunik utan också hos primär- eller sekundärkommunalt drivna arbetsvårdsinstitut bör kretsen av handlingar som omfattas av sekretesskydd anges som "Till statens arbetsklunik och kommunala arbetsvårdsinstitut inkomna och där upprättade handlingar i ärenden angående arbetsprövning och arbetsträning av handikappades och från arbetssynpunkt svårbedömbara personers förutsättningar för arbete".

3.4 Remissyttrandena

3.4.1 OSK:s yttrande över statens arbetskliniks framställning

Enligt OSK:s mening bör det av statens arbetsklunik berörda sekretessbehovet inte tillgodoses genom en särskild bestämmelse i nuvarande sekretesslag. Goda skäl kan visserligen anföras för ståndpunkten att handlingar som lämnar upplysningar om enskildas personliga förhållanden i ärenden rörande arbetsprövning i viss utsträckning undantas från offentlighet. Behovet av ett utbyggt sekretesskydd bör emellertid enligt OSK prövas i samband med behandlingen av kommitténs kommande betänkande. Som skäl för detta anför OSK bl. a. att vad som föranlett klinikens framställning snarast är en utveckling som ger skäl att helt allmänt sätta lämpligheten av sekretesslagens disposition på det aktuella området i fråga. OSK påpekar i det avscendet att ett allt starkare samband har uppkommit mellan vårdområdet i vidsträckt bemärkelse, som i sekretesshänseende har reglerats genom en efterhand alltmera svåröverskådlig utbyggnad av 14 §, och den tidigare från detta område principiellt fristående arbetsförmedlingsverksamheten.

3.4.2 Yttrandena över landstingsförbundets framställning

Landstingsförbundets framställning tillstyrkes av samtliga remissinstanser utom OSK, som under hänvisning till sitt nyssnämnda yttrande vidhåller uppfattningen att en partiell lagändring inte bör genomföras utan att frågan om ett utbyggt sekretesskydd bör prövas i samband med behandlingen av kommitténs kommande betänkande. Vad som anförts i ärendet ger enligt OSK inte vid handen att den nuvarande avsaknaden av sekretesskydd medfört sådana påtagliga olägenheter att en partiell lagändring nu framstår som oundgänglig.

Enligt TCO bör det utvidgade skyddet inte regleras genom en särskild paragraf. I stället bör en utvidgning göras av de i 14 § första stycket sekretesslagen uppräknade handlingarna. Kretsen av handlingar bör bestämmas så att inte endast de med landstingsförbundets framställning avsedda omfattas därav utan också sådana handlingar, som av andra orsaker tillkommit i anledning av prövning rörande en persons möjligheter att fungera på arbetsmarknaden.

4 Sekretesskyddet för handlingar rörande nobelpriset i medicin

Ett av de s. k. nobelprisen – det i fysiologi eller medicin – utdelas av karolinska institutet. Enligt Nobelstiftelsens grundstadgar, som anger stiftelsens ändamål och förvaltning, fullgöres institutets uppdrag av dess medicinska fakultet.

Liksom övriga svenska nobelprisutdelare – Vetenskapsakademien och Svenska Akademien – har karolinska institutet att utse en nobelkommitté för att avge utlåtande i fråga om prisutdelningen. Enligt stadgan den 29 juni 1900 med särskilda bestämmelser angående utdelning genom "Karolinska mediko-kirurgiska institutet" av pris från Nobelstiftelsen m. m. skall denna kommitté varje år till de personer, som enligt närmare bestämmelser härom i nyssnämnda stadga är behöriga att väcka förslag till prisutdelning, sända ut en inbjudan att före den 1 februari följande år inkomma med motiverat förslag till pristagare. De förslag som under ett års tid avgetts av behöriga personer läggs jämte en promemoria fram för fakulteten av kommittén. Kommittén beslutar vidare vilka bland de föreslagna arbetena som bör underkastas särskild prövning samt föranstaltar om sådan. Detta kommitténs beslut delges före april månads utgång fakulteten som därefter har att avgöra om något ytterligare arbete skall underkastas särskild prövning. Inom september månad skall nobelkommittén lämna utlåtande och förslag rörande prisutdelning och före oktober månads utgång skall fakulteten i sin tur avgöra frågan om prisutdelning.

Enligt 10 § i Nobelstiftelsens grundstadgar får talan inte föras mot prisutdelares beslut i fråga om prisutdelning. Har skiljaktiga meningar förekommit får de inte tas till protokollet eller i övrigt yppas. Bestämmelserna i 10 § anses ge uttryck för att handlingar rörande utdelande av nobelpris inte får lämnas ut till utomstående. Härvidlag intar emellertid karolinska institutet en särställning i förhållande till övriga prisutdelare. Eftersom institutet är en statlig myndighet i TF:s bemärkelse är handlingar som har kommit in till eller upprättats hos institutet offentliga i den mån bestämmelser i sekretesslagen inte skapar sekretesskydd för dem.

Frågan om möjlighet för prisutdelare att till utomstående lämna ut handlingar rörande utdelande av nobelpris har aktualiserats av Nobelstiftelsen som i skrivelse den 2 juni 1972 till Kungl. Maj:t hemställt om godkännande av ändrad lydelse av 10 § i grundstadgarna. Enligt den nya lydelsen – som avses skola gälla också med avseende på karolinska institutet – får inkommet förslag till prisbelöning samt utredning och utlåtande i fråga om prisutdelning inte yppas. Har vid prisutdelares beslut om prisutdelning förekommit skiljaktig mening, får den enligt den nya lydelsen inte tas till protokollet eller i övrigt yppas. Prisutdelare får dock, efter prövning i varje särskilt fall, för lärdomshistorisk forskning medge tillgång till material, som har legat till grund för prisbedömning och beslut. Sådant medgivande får lämnas tidigast 50 år efter ifrågakvarande prisbeslut.

5 Departementschefen

5.1 Sekretesskyddet för upptagningar av dialekter och folkminnen m. m.

Den i 2 kap. TF fastslagna offentlighetsprincipen omfattar s. k. allmänna handlingar. Av 2 kap. 2 § första stycket framgår när handling är att anse som allmän. Begreppet handling definieras däremot inte i TF. Genom en nyligen genomförd ändring i 2 kap. TF har emellertid, med tillämpning fr. o. m. den 1 juli 1974, slagits fast att kapitlets bestämmelser om handling skall tillämpas också på upptagning för automatisk databehandling eller annan upptagning som kan läsas eller avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel. De nya bestämmelserna i 2 kap. TF innebär vidare att reglerna om utlämnande av allmän handling och avskrift eller kopia av sådan blir tillämpliga också på sådana tekniska upptagningar i den mån de är att betrakta som allmänna handlingar.

Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA) är sedan den 1 juli 1970 en statlig myndighet. Som sådan är DOVA underkastad principen om allmänna handlingars offentlighet. Den nämnda ändringen i TF, som antogs som vilande av 1973 års vårriksdag, har aktualiserat frågan huruvida av DOVA i vetenskapligt syfte gjorda upptagningar av dialekter, folkminnen, visor och folkmusik skall vara omfattade av offentlighetsprincipen och alltså tillgängliga för envar. I samband med riksdagsbehandlingen av prop. 1973:15 med förslag bl. a. till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk framhöll sålunda LU att de nya reglerna i TF om tekniska upptagningar kan komma att äventyra DOVA:s framtida verksamhet och att det föreligger ett angeläget skyddsbehov för DOVA:s upptagningar som inte kan tillgodoses på annat sätt än att inskränkningar görs i offentlighetsprincipen. I enlighet med LU:s hemställan uttalade riksdagen att förslag om sådana inskränkningar i offentlighetsprincipen borde föreläggas riksdagen före den 1 juli 1974.

Under hänvisning till vad riksdagen har uttalat har DOVA hemställt om ändring i sekretesslagen (1937:249) och också lagt fram förslag till regler i ämnet. Frågan har därefter behandlats i en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria, som har varit föremål för remissbehandling.

I departementspromemorian föreslås att det i en särskild paragraf i sekretesslagen förs in bestämmelser som innebär att det skapas skydd för upptagningar av dialekter, folkminnen, visor och folkmusik. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat utan erinran att det genom bestämmelser i sekretesslagen skapas möjlighet att garantera dem som ställer sig till förfogande för sådana upptagningar att upptagningarna i den mån de är att betrakta som allmänna handlingar inte blir allmänt tillgängliga. Också jag anser det angeläget att det föreliggande behovet av skydd tillgodoses. Som riksdagen funnit och som också anges i promemorian kan detta inte ske på annat sätt än att inskränkningar i offentlighetsprincipen genomförs. Jag förordar därför att sekretesslagen kompletteras med bestämmelser som innebär att material som har

insamlats i verksamhet sådan som den av DOVA bedrivna kan hemlighållas om det behövs av hänsyn till privatlivets helgd.

I den i promemorian föreslagna bestämmelsen anges kretsen av allmänna handlingar som kan hemlighållas som handlingar av dialektologiskt eller etnologiskt innehåll, vilka av myndighet upprättats eller införskaffats för vetenskapligt ändamål. Bestämningen överensstämmer i stort sett med den av DOVA föreslagna. Bland remissinstanserna har bl. a. STIM och Sveriges författarförbund funnit det otillfredsställande att vad som inte får lämnas ut anges som handling. I stället bör enligt dem samma uttryck som i TF, dvs. upptagning, användas.

Som anges i promemorian innebär den lagstiftningsteknik som företrädesvis har kommit till användning i sekretesslagen att sekretesskyddet har knutits till viss handling. De nya bestämmelserna i 2 kap. TF innebär att tekniska upptagningar i princip jämställs med handlingar. En följd av detta är att de inskränkningar i rätten att få ta del av allmänna handlingar som anges i sekretesslagen kommer att avse såväl handlingar i traditionell bemärkelse som sådana upptagningar. Som har föreslagits i promemorian bör denna systematik följas också i detta sammanhang. Härigenom klarläggs också att bestämmelserna omfattar inte bara tekniska upptagningar utan också uppgifter i handlingar av sedvanligt slag.

STIM och författarförbundet har av vad jag anfört i anslutning till de nya bestämmelserna i 2 kap. TF (prop. 1973:33 s. 75), dragit den slutsatsen att de upptagningar som TF i sin nya lydelse avser är sådana som rymmer ett till läsbar form överförbart innehåll av uppgifter och information. Man efterlyser på denna grund ett klarläggande uttalande av innebörd att rena musikinspelningar aldrig skall kunna hänföras till begreppet allmänna handlingar.

Begreppet teknisk upptagning har inte definierats genom de nya bestämmelserna i TF. Då jag i prop. 1973:33 (s. 75) uttalade att med upptagning avses själva informationsinnehållet, dvs. den uppgift som har fixerats på det tekniska mediet, avsåg jag inte heller att ge en uttömmande beskrivning av upptagningsbegreppet. Uttalandet får i stället ses mot bakgrund av det i sammanhanget förda resonemanget om svårigheterna att ge begreppet upptagning en helt och hållet konkret innebörd, motsvarande begreppet handling. Bristen på uttömmande definitioner kan visserligen göra det svårt att inom det område där offentlighetsprincipen är tillämplig dra gränserna mellan olika former av upptagningar och mellan upptagning och handling i traditionell bemärkelse. Som jag framhöll i prop. 1973:33 (s. 76) är emellertid dessa gränsdragningssvårigheter utan betydelse eftersom samma offentlighetsregler så långt möjligt skall tillämpas i samtliga fall.

Vad gäller den yttre avgränsningen av området för offentlighetsprincipens tillämpning torde enighet råda om att t. ex. ett blankt pappersark eller magnetband inte är en handling resp. en upptagning. Med hänsyn till syftet bakom offentlighetsprincipen — möjligheten till insyn i och kontroll av myndigheternas verksamhet — måste emellertid motsatsen

anses gälla så snart arket eller bandet försetts med något tanke- eller informationsinnehåll. Huruvida detta innehåll har klätts i ord eller bild eller getts en musikalisk gestaltning bör därvid inte vara avgörande. Inte heller bör avgörande vikt fästas vid det sätt på vilket tankeinnehållet dokumenterats, dvs. om det skett medelst tecken på en handling i traditionell mening eller på annat sätt. Jag kan sålunda inte dela den av STIM och Sveriges författarförbund framförda uppfattningen att rent instrumentala inspelningar inte bör kunna omfattas av reglerna om allmänna handlingars offentlighet. I klarhetens intresse vill jag tillfoga att vad jag nu har sagt självfallet tar sikte på vad som är aktuellt i nu förevarande sammanhang, nämligen offentlighetsprincipens tillämpningsområde, och inte berör frågan i vad mån sådana inspelningar är skyddade inom ramen för den upphovsrättsliga lagstiftningen.

Som framgår av det sagda anser jag, i likhet med vad som föreslås i promemorian, att sekretesskyddet bör knytas till begreppet allmän handling och därigenom, med den utformning TF nu har fått, omfatta både upptagningar som dokumenterats i handlingar i traditionell mening och tekniska upptagningar. Också det sätt varpå kretsen av handlingar och därmed tekniska upptagningar angetts i promemorieförslaget finner jag i huvudsak tillfredsställande. Jag kan således inte instämma i den under remissbehandlingen framförda anmärkningen att man inte bör ställa upp något krav på att handlingarna i fråga har upprättats eller införskaffats för vetenskapligt ändamål utan att det bör vara tillräckligt att detta har skett för myndighetens samlingar. Enligt 2 kap. 1 § andra stycket TF skall de fall då allmänna handlingar skall hållas hemliga nog ånges. Inskränkningar i offentlighetsprincipen får självfallet inte göras i andra fall än då det föreligger ett klart behov därav. Att en sekretessbestämmelse i övrigt kan utformas så att myndigheten i fråga ges relativt fria händer att utlämna handlingen efter prövning i det enskilda fallet kan givetvis inte försvara att kretsen hemliga handlingar görs större än som är nödvändigt. Vad som förekommit i förevarande sammanhang ger enligt min mening inte vid handen att kretsen av handlingar som skall kunna omfattas av sekretess bör bestämmas vidare än vad som har föreslagits i promemorian. Jag vill tillägga att promemorieförslaget i detta avseende överensstämmer med DOVA:s förslag.

I anslutning till promemorieförslaget har under remissbehandlingen framhållits att behov av skydd för ifrågavarande handlingar inte dokumenterats av annan myndighet än DOVA och att detta bör avspeglas i sekretessbestämmelsen på så sätt att den görs tillämplig endast på handlingar som upprättats eller införskaffats av DOVA. Enligt min mening är det lämpligt att också i detta avseende följa promemorieförslaget och sålunda inte anknyta skyddet enbart till DOVA:s verksamhet.

Genom bestämmelser som innebär att handlingar och därmed tekniska upptagningar av det här aktuella slaget får hemlighållas avses i första hand att skapa skydd för den som har lämnat de uppgifter som har tagits upp i handlingarna eller ställt sig till förfogande för upptagningarna. I promemorieförslaget har detta kommit till uttryck genom att det har

angetts att utlämnande får vägras om ett innehållande finns vara påkallat av hänsyn till privatlivets helgd samt den som avses i handlingen inte har lämnat sitt medgivande till utlämnandet. Därjämte har angetts att annars hemlig handling, oavsett om sådant samtycke föreligger, får utlämnas om det med hänsyn till ändamålet med utlämnandet och övriga omständigheter föreligger garantier för att detta inte kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den som handlingen avser eller hans nära anhöriga.

Under remissbehandlingen har framhållits att bestämmelserna på ett bättre sätt än de föreslagna bör klargöra att ett utlämnande i första hand är beroende av att samtycke ges av den som har lämnat de uppgifter som har dokumenterats. Också enligt min mening bör bestämmelsen om utlämnande till följd av samtycke ges en annan utformning än den som har föreslagits i promemorian. Jag delar sålunda uppfattningen att det av bestämmelsen klart bör framgå att utlämnande inte får ske utan samtycke av den som har gett handlingen eller upptagningen dess innehåll genom att han har lämnat uppgifter eller svarat för talade eller musikaliska inslag.

Den oskadlighetsprövning som enligt promemorieförslaget skall föregå ett utlämnande i fall då samtycke inte har lämnats har, som framgår av vad jag nyss nämnde, begränsats till att avse den person som har lämnat uppgiften eller medverkat med information i annan form och hans nära anhöriga. Jag delar den under remissbehandlingen framförda uppfattningen att prövningen bör avse också annan person som kan beröras av innehållet i handlingen eller upptagningen. Ett utlämnande bör således kunna vägras av hänsyn inte bara till uppgiftslämnaren eller informanten och hans nära anhöriga utan också av hänsyn till annan person som avses i handlingen eller upptagningen eller nära anhöriga till honom.

Sammanfattningsvis gäller att jag föreslår bestämmelser av innebörd att utlämnande av annars sekretesskyddad handling får ske om den person som genom att lämna uppgifter eller på annat liknande sätt har gett handlingen dess innehåll samtycker till detta eller om, med hänsyn till det ändamål för vilket utlämnandet begärs och övriga omständigheter, trygghet kan anses vara för handen att detta inte kommer att missbrukas till skada för honom eller för hans nära anhöriga eller för person som avses i handlingen eller nära anhörig till denne.

I andra hänseenden än de nu nämnda ansluter jag mig till promemorieförslaget. Jag förordar sålunda att den tid varunder handlingar och upptagningar kan hållas hemliga, i enlighet med vad som vanligen gäller då fråga är om sekretesskydd av hänsyn till privatlivets helgd, fastställs till 70 år. Vidare förordar jag, likaledes i överensstämmelse med vad som vanligen gäller, att ett utlämnande av annars hemlig handling enligt de regler som jag nyss berörde av myndigheten skall kunna förenas med förbehåll.

Som har föreslagits i promemorian bör bestämmelserna tas in i en ny paragraf i sekretesslagen, lämpligen betecknad 13 a §.

5.2 Sekretesskyddet i ärenden rörande arbetsprövning och arbetsträning

I ärenden rörande arbetsprövning och arbetsträning som handläggs av statens arbetsklirik och de kommunala arbetsvårdsinstituten fordras i stor utsträckning tillgång till uppgifter om enskildas personliga förhållanden som är av ömlålig karaktär. Det framstår därför som angelåget att bestämmelserna om sekretess i sådana ärenden är så utformade att de tillgodoser berättigade krav på skydd för den enskildes integritet.

F. n. finns inte några bestämmelser i sekretesslagen som tar sikte på handlingar i ärenden hos arbetskliniken och arbetsvårdsinstituten. I viss utsträckning är emellertid uppgifter som förekommer i sådana ärenden redan nu sekretesskyddade. I den mån uppgifterna förekommer i handlingar som härrör från ärenden hos annan myndighet kan de sålunda vara omfattade av sekretessbestämmelser. Har till ärende hos kliniken eller instituten exempelvis förts handlingar i ärenden rörande sjukvård, hälsovård, sjukförsäkring eller arbetsförmedling omfattas uppgifterna i handlingarna som regel av sekretessbestämmelserna i 14 resp. 25 § sekretesslagen. Uppgifter i handlingar som har upprättats inom kliniken eller instituten är däremot enligt nu gällande regler inte sekretesskyddade.

I sina i det föregående nämnda framställningar har statens arbetsklirik och landstingsförbundet understrukit det otillfredsställande i att det inom den verksamhet för arbetsprövning och arbetsträning som bedrivs av kliniken och arbetsvårdsinstituten förekommer handlingar som i vad de angår enskilds personliga förhållanden inte åtnjuter skydd mot obehörig insyn trots att de till sitt innehåll inte i någon eller bara i ringa utsträckning skiljer sig från handlingar i ärende som rör t. ex. hälso- eller sjukvård eller försäkringsfrågor och därför är sekretesskyddade enligt 14 § sekretesslagen eller i ärende rörande offentlig arbetsförmedling, vilka kan hemlighållas enligt 25 § samma lag. I framställningarna har därför hemställts om ändring i sekretesslagen av innebörd att det för handlingar i ärenden angående arbetsprövning och arbetsträning skapas sekretesskydd av samma utsträckning som det som 14 resp. 25 § sekretesslagen erbjuder för där nämnda handlingar.

Vid remissbehandlingen har framställningarna om ökat sekretesskydd för handlingar i ärenden hos arbetskliniken och arbetsvårdsinstituten tillstyrkts av de personalorganisationer som har beretts tillfälle att yttra sig samt av SAF, kommunförbundet, socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. TCO har i sitt yttrande framfört uppfattningen att sekretesskyddet inte bör begränsas till handlingar i ärenden av det nämnda slaget utan utformas så att det kommer att omfatta alla handlingar som tillkommer med anledning av prövning rörande en persons möjligheter att fungera på arbetsmarknaden oavsett vilken myndighet som utför prövningen. Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK) har i yttranden över arbetskliniken och landstingsförbundets framställningar konstaterat att det i och för sig kan anföras goda skäl för ståndpunkten att handlingar som lämnar upplysningar om enskildas personliga förhållanden i ärenden rörande arbetsprövning och arbetsträning i viss utsträck-

ning undantas från offentlighet. Vad som föranlett framställningarna är emellertid enligt kommittén snarast en utveckling som ger skäl att sätta lämpligheten av sekretesslagens allmänna disposition på det aktuella området i fråga. Frågan om ett utbyggt sekretesskydd bör därför enligt OSK prövas först i samband med behandlingen av OSK:s kommande betänkande.

Jag delar uppfattningen att det inte är tillfredsställande att uppgifter i handlingar som upprättas i ärenden angående arbetsträning inte omfattas av sekretesskydd. Självfallet måste man inom sådan verksamhet ha tillgång till och i skrift dokumentera uppgifter om enskilda av samma natur som dem som förekommer i handlingar i ärenden rörande sjukvård, hälsovård och arbetsförmedling och som redan nu är sekretesskyddade enligt 14 och 25 §§ sekretesslagen. Det måste för den enskilde framstå som svårförståeligt att uppgifter angående samma eller likartade förhållanden kan hemlighållas i ett sammanhang men inte i ett annat. Också för ett förtroendefullt samarbete mellan den som är föremål för arbetsprövning eller arbetsträning och utredande personal måste det vara av värde att uppgifter av ömtålig art som behövs för utredningen kan undanhållas allmän insyn.

Det finns således, som också OSK har framhållit, goda skäl för att handlingar i ärenden rörande arbetsprövning och arbetsträning undantas från offentlighet i vad de angår enskilds personliga förhållanden. Jag delar inte den av OSK framförda uppfattningen att frågans lösning bör anstå i avbidan på resultatet av kommitténs arbete. Enligt min mening är behovet av en ändring i sekretesslagen så väl dokumenterat och till sin omfattning så väl avgränsat att ändringen bör göras redan nu. Den av TCO aktualiserade frågan om ett vidare sekretesskydd förutsätter däremot en kartläggning av behov och konsekvenser som inte kan göras i detta sammanhang. Jag förutsätter emellertid att frågan kommer att bli föremål för OSK:s uppmärksamhet under kommitténs fortsatta arbete.

Jag förordar således att handlingar i ärenden rörande arbetsprövning och arbetsträning bereds ett sekretesskydd motsvarande det som tillkommer t. ex. handlingar i ärenden rörande hälso- och sjukvård. Arbetskliniken och landstingsförbundet har i sina framställningar utgått från att sekretessbestämmelserna i detta avseende bör tas in i en ny paragraf och också utformat förslag till en sådan paragraf med 14 § första stycket sekretesslagen som förebild. TCO har däremot i sitt remissvar föreslagit att de ändringar som behövs görs i denna paragraf.

För egen del anser jag att den av TCO förordade lösningen har påtagliga fördelar. Jag föreslår alltså att det sekretesskydd som 14 § första stycket sekretesslagen innefattar utvidgas till att omfatta också handlingar i ärende hos statens arbetslinnik eller kommunalt arbetsvårdsinstitut rörande prövning av handikappads eller från arbetssynpunkt svårbedömd persons förutsättningar för arbete eller arbetsträning av sådan person. I enlighet med vad som föreskrivs i 14 § första stycket kommer de nämnda handlingarna att kunna hemlighållas i vad de angår enskilds personliga förhållanden under en tid av 70 år från handlingens

datum, såvida inte den enskilde samtycker till ett tidigare utlämnande. Vidare kommer att gälla att utlämnande kan ske oavsett samtycke från den enskilde om tillräckliga garantier föreligger att utlämnandet inte kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den vilkens personliga förhållanden avses i handlingen eller för hans nära anhöriga.

Enligt 14 § tredje stycket sekretesslagen kan myndighets beslut i ärende som avses i första stycket inte hemlighållas. Vissa särskilt angivna undantag från denna regel gäller emellertid. Medan sekretessen enligt arbetsklinikens och landstingsförbundets förslag skulle komma att omfatta alla handlingar, dvs. också beslutshandlingar, i nu avsedda ärenden, innebär den av mig förordade lagtekniska lösningen att huvudregeln i 14 § tredje stycket blir tillämplig i den mån det inte görs ett uttryckligt undantag.

Enligt min mening föreligger inte tillräckliga skäl att låta beslut i ärenden rörande arbetsprövning och arbetsträning omfattas av sekretess. Jag föreslår alltså inte någon ändring i 14 § tredje stycket. Jag vill emellertid framhålla att det förhållandet att kravet på offentlighet i fråga om avgöranden upprätthålls och att beslut alltså alltid skall kunna lämnas ut till utomstående inte behöver föra med sig att ömtåliga uppgifter om den enskilde därmed röjes. Det torde vara möjligt att utforma besluten så att sådana uppgifter inte framgår av dem.

5.3 Sekretesskyddet för handlingar rörande nobelpriset i medicin

Som förut har nämnts anses 10 § i grundstadgarna för Nobelstiftelsen redan i sin nuvarande utformning ge uttryck för principen att handlingar rörande utdelande av nobelpris inte får lämnas ut till utomstående. Stiftelsen har hos Kungl. Maj:t hemställt om godkännande av en ändring i den nämnda paragrafen som innebär att denna princip kommer till klart uttryck. Samtidigt innebär ändringen emellertid att nobelprisutdelare, efter prövning i varje särskilt fall, för lärdomshistorisk forskning får medge tillgång till material som har legat till grund för prisbedömning och beslut. Ett sådant medgivande skall dock få lämnas tidigast 50 år efter ifrågavarande prisbeslut.

Karolinska institutet är till skillnad från övriga svenska nobelprisutdelare – Vetenskapsakademien och Svenska Akademien – statlig myndighet. En följd av detta är att handlingar hos institutet och dess nobelkommitté är underkastade den i 2 kap. TF fastslagna offentlighetsprincipen. För att institutet skall kunna tillämpa principen att nobelprishandlingar skall hemlighållas fördras särskilda bestämmelser i sekretesslagen.

Principen att nobelprishandlingarna skall hållas hemliga har sin bakgrund i önskemålet att nobelpriskandidater, som har varit på förslag men inte utsetts till pristagare, skall undgå att få detta bringat till offentlighet. Samtidigt avser bestämmelsen att förhindra att personer som har inbjudits att komma in med förslag till pristagare, på grund av farhågor att deras uttalanden ges en spridning utanför prisutdelarnas

krets, avhåller sig från att utforma förslagen så utförligt och fullständigt som är önskvärt. Härtill kommer att det vid utdelande av liknande vetenskapliga pris i andra länder gäller stränga sekretessregler och att ett mindre långt gående sekretesskydd i Sverige skulle kunna inverka menligt på de internationella vetenskapliga kontakterna.

Mot bakgrund av vad jag nu anfört anser jag inte att kravet på insyn i institutets verksamhet som prisutdelare väger så tungt att offentlighetsprincipen måste upprätthållas och till följd därav olika regler gälla för institutet och övriga svenska prisutdelare. Jag förordar sålunda att i sekretesslagen tas in en bestämmelse som gör det möjligt för karolinska institutet och dess nobelkommitté att i samma utsträckning som Vetenskapsakademien och Svenska Akademien hemlighålla handlingar som innefattar förslag till erhållande av pris från Nobelstiftelsen eller utredning eller utlåtande i fråga om utdelning av sådant pris. Detta uppnås om bestämmelsen ges innebörden att sådana handlingar inte får lämnas ut utan tillstånd av institutets medicinska fakultet, som enligt Nobelstiftelsens grundstadgar fullgör institutets uppdrag som prisutdelare. Bestämmelsen bör lämpligen tas in i en ny paragraf, 35 a §.

6 Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Agneta Heide

